

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ  
AUTONOMOUS UNIVERSITY OF ZACATECAS (MEXICO)  
INSTYTUT PEDAGOGIKI, KUJAWSKA SZKOŁA WYŻSZA WE WŁOCŁAWKU  
(POLSKA)  
EUROPEAN INSTITUTE OF FURTHER EDUCATION (EIDV) (SLOVAKIA)  
LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM. JANA KASPROWICZA W INOWROCŁAWIU  
(POLSKA)  
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА  
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ  
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ  
В КОНТЕКСТІ  
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ**

***ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ***

***V Міжнародної конференції***

***17 листопада 2022 року***

**До 20-річчя з дня створення  
кафедри професійної освіти  
КНУБА**

***м. Київ  
КНУБА***

**УДК 37.09**  
**ББК 74(4Укр)**

*Рекомендовано до друку Вченою радою  
Київського національного університету будівництва і архітектури  
(протокол № 4 від 23 грудня 2022 р.)*

**Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України:** матеріали V Міжнародної конференції (17 листопада 2022 року) до 20-річчя з дня створення кафедри професійної освіти КНУБА. – Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2023. – 408 с.

ISBN 978-617-8007-89-8

У матеріалах V Міжнародної конференції «Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України» висвітлюються актуальні питання професійної (професійно-технічної) освіти: вітчизняний та зарубіжний досвід; психолого-педагогічне забезпечення освітнього процесу: сучасні виклики; сучасні проблеми викладання інженерно-технічних та гуманітарних дисциплін.

Матеріали конференції розраховані на науково-педагогічних, наукових працівників у галузі педагогіки, психології, соціології, викладачів, аспірантів, студентів, а також на соціальних педагогів, соціологів, практичних психологів і соціальних працівників.

**УДК 37.09**  
**ББК 74(4Укр)**

*За зміст поданих матеріалів несуть відповідальність їх автори.*

ISBN 978-617-8007-89-8

© КНУБА, 2023

6. Ложкін Г.В., Повакель Н.І. Практична психологія конфлікту: Навч. посібник. - К.: Вид-во МАУП, 2008. - 92 с.

7. Пірен М.І. Конфлікт і управлінські ролі. Соціопсихологічний аналіз. - К.: Вид-во МАУП, 2000. - 284 с.

*Мороз Ірина Михайлівна,*

*старший викладач кафедри професійної освіти*

*Київського національного університету*

*будівництва і архітектури;*

*Манукян Вікторія Сергіївна,*

*здобувач вищої освіти (другого) магістерського рівня групи ПМ-22-Г1*

*Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО*

*«Університету менеджменту освіти»*

## **ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ПОСТТРАВМАТИЧНИМ СТРЕСОВИМ РОЗЛАДОМ В УМОВАХ ВІЙНИ**

З початком повномасштабного військового вторгнення росії на територію нашої держави кожен з нас зіткнувся з пеклом війни, багато людей зазнали важких фізичних та психологічних випробувань – відчуття, з якими дуже важко впоратися самотійно.

На жаль, не всі мають змогу покинути прифронтові зони. Так сталося, що багато хто пережив або продовжує переживати сильні обстріли, через це мають складний психологічний стан та розхитану нервову систему. Дехто був змушений стати внутрішньо переміщеними особами, покинувши свій дім та звичне життя.

Однак багатьом учням і студентам довелося покинути країну, інші – розкидані по всій Україні. Вони сумують один за одним, їм досить важко адаптуватися до нових умов навчання без стін своїх закладів

освіти, друзів поряд, звичних пар та тьюторів. Більшість відчують суттєву психологічну напругу, яка заважає навіть частково повернутися до навчання. Але є студенти, які змогли вже доєднатися до онлайн навчання. Наразі вони психологічно почувають себе краще, тому що є підтримкою один для одного, мають спільні лекції.

Для того, щоб допомогти усім учасникам освітнього процесу пережити травмуючий досвід та відновити втрачені орієнтири, сотні фахівців з усієї країни надають психотерапевтичні консультації на волонтерських засадах в режимі 24/7, налагодивши взаємодію за допомогою інформаційно–комунікаційних технологій.

У цій тезі підкреслюється важливість допомоги особам, які мають ПТСР (посттравматичний стресовий розлад)

Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР англійською - *PTSD*) — психічний розлад, різновид неврозу, що виникає внаслідок переживання однієї чи кількох подій, що травмують психіку, таких як, наприклад, військові дії, теракти, аварії чи стихійні лиха, катастрофи, важкі фізичні травми, побутові або статеві насильства, загроза смерті або ставанням свідком чужої смерті.

Участь у бойових діях впливає на свідомість людини, піддаючи її серйозним якісним змінам. Посттравматичні стресові порушення сприяють формуванню специфічних сімейних відносин, особливих життєвих сценаріїв і можуть впливати на все подальше життя людини.

На відміну від гострої стресової реакції, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) виникає не під час травмуючої події, а у віддалені терміни – після виходу людини зі стану надтяжкого стресу. Латентний період складає, як правило, 2-6 місяців з моменту отримання психологічної травми.

В сучасних умовах у нашій країні відбуваються глибокі зміни, які стосуються всіх сфер життя громадян та суспільства в цілому. Це пов'язано як із ситуацією, що склалася на Сході України з 2014 року так і з повномасштабним вторгненням 24 лютого 2022 року, коли деякі люди

зазнали важкої травми від військової агресії вже вдруге! Згодом учасники таких екстремальних подій починають страждати на психічні розлади та відчувати труднощі у процесі адаптації до мирного життя. Тому виникає потреба у пошуку ефективних шляхів адаптації та соціально-психологічної реабілітації осіб, що побували в районі збройних конфліктів.

Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) – це непсихотична відстрочена реакція на травматичний стрес, здатна викликати ряд психічних і поведінкових порушень. Для виникнення ПТСР необхідно, щоб людина випробувала дію стресора, який виходить за межі звичайного людського досвіду і здатний викликати дистрес.

До основних симптомів синдрому ПТСР відносяться: порушення сну; патологічні спогади (нав'язливі повернення); нездатність згадати – амнезія на деякі події (уникнення); надчутливість (підвищена пильність); надзбудження (неадекватна надмобілізація).

До вторинних симптомів ПТСР відносять: депресію, тривогу, імпульсивну поведінку, алкоголізм, соматичні проблеми, порушення «Его»-функціонування тощо.

Дітям і підліткам ще важче адаптуватися в нових реаліях. Симптоми ПТСР можуть проявлятися як:

- страх
- проблеми зі сном (інсомнія, важкість засипання та/або нічні пробудження, нічні жахіття)
- плач без причини
- відмова від їжі
- замкнутість
- невпевненість у собі/ заниження самооцінки
- головний біль
- проблеми з пам'яттю та концентрацією
- байдужість до того, що раніше подобалось
- спалахи агресії

- роздратованість
- недовіра
- апатія

Мета практичних психологів допомогти здобувачам освіти з ПТСР адаптуватися, а саме:

- досягти зниження психоемоційного напруження;
- відновити функціональний стан їх організму;
- відновити моральну сферу осіб з даною проблемою;
- підвищити характеристики особистісного адаптаційного потенціалу;
- сформувати стереотипні патерни поведінки для подальшого навчання, майбутньої професійної діяльності та особистого життя;

- розвинути комунікативні здібності.

В основу психокорекційних заходів лягли наступні техніки:

- сугестивна терапія;
- раціональна психотерапія;
- гетеро- і ауто релаксаційні техніки;
- психологічне консультування;
- психоаналіз;
- трансактний аналіз;
- психодрама;
- логотерапія;
- дебрифінг стресу.

Згідно сучасних міжнародних протоколів лікування ПТСР є 2 травмофокусні методи психотерапії, які зарекомендували себе як найефективніші:

1. Когнітивно-поведінкова терапія.
2. EMDR/ДПРО (метод десенсибілізації та репроцесуалізації травми рухом очей).

EMDR – метод психотерапії розроблений Ф. Шапіро для лікування ПТСР у 1989р.

Цікаво, що за 19 років до Шапіро в світ почали виходити книги К.Кастанеди, де була описана схожа техніка «Предперегляд», яку століттями використовували шамани давньої Мексики.

Принцип білатеральної стимуляції в EMDR полягає і почерговій стимуляції правої і лівої півкулі за рахунок:

- швидких рухів очима вліво-вправо;
- доторки по черзі до лівої-правої рук/ніг
- спрямування звуків через навушники до правого-лівого вуха по черзі.

Тобто за рахунок такої стимуляції (рухів очима, кінестетиці і аудіальності) у мозку виникає відповідь у вигляді ритмів швидкого сну. Таким чином, будучи у стані неспанья і спеціально направляючи увагу на травматичне переживання, відбувається стимуляція мозку до переробки травматичного досвіду.

Дуже гарно показані такі техніки на лекціях Уді Орена (Засновник ізраїльського відділення європейської асоціації EMDR)

Застосовуючи всі доступні методики, техніки та рекомендації можна значно покращити якість життя осіб, які зазнали моральних та фізичних страждань через військову агресію. Вплинути на якість здобування знань у закладах освіти, покращити концентрацію уваги, пам'ять та в цілому поновити інтерес до навчання і життя. Читаючи доступну літературу та напрацювання вітчизняних та зарубіжних колег з питання реабілітації військовослужбовців і адаптування технік до цивільних осіб (дорослі, підлітки), практичні психологи закладів освіти зможуть допомогти нашим співвітчизникам повернутися до якісного життя і зробити свій внесок у розвиток України.

### **Список використаних джерел**

1. Венгер О. П. та ін.. Посттравматичний стресовий розлад. Тернопіль: ТДМУ, 2016, 260 с.

2. Фрідман, М. Дж. ПТСР — історія та загальний огляд. Публікація центру ПТСР Міністерства у справах ветеранів США, 2016. Переклад з англійської.

3. Шапіро Ф. Психотерапія емоційних травм за допомогою рухів очима (EMDR). Київ:Діалектика, 2021, 832 с.

4. Іванов А.Л., Жуматій Н.В. Реабілітація особистості військовослужбовців, постраждалих в бойових діях, 2003

5. Сироп'ятов О.Г., Дзеружинська Н.А. Техніки психотерапії при ПТСР. Київ: Українська військово-медична академія, 2014. (електронна книга)

*Меленець Ірина Олексіївна,  
викладач Коростишівського педагогічного  
фахового коледжу імені І.Я. Франка  
Житомирської обласної ради*

## **ПАРТНЕРСТВО ПЕДАГОГІВ, СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА БАТЬКОВСЬКОЇ ГРОМАДЬКОСТІ – ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ**

*Час і батькам, і вчителям глибоко усвідомлювати,  
що ані школа без сім'ї, ані сім'я без  
школи не можуть упоратися з найтоншими,  
найскладнішими завданнями становлення людини.*

*Василь Сухомлинський*

Питання ефективної взаємодії між викладачем, куратором та батьками ніколи не втрачало свої актуальності. А особливо нині, коли авторитарна модель співпраці не лише морально застаріла, а й приховує чимало загроз, яким не місце в ХХІ столітті. Адже система, у якій педагог або батьки безапеляційно диктують свої умови оточуючим, лише вносить деструктив до навчального виховного процесу. Щоб змінити ситуацію на краще, необхідно починають втілювати у життя ідеї педагогіки партнерства.

*Максимчук Вячеслав Володимирович*

**МОДЕЛЬ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА:**

**ДОСВІД ГОЛОВИНСЬКОГО ВИЩОГО ПРОФЕСІЙНОГО УЧИЛИЩА  
НЕРУДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ..... 193**

*Марченко Руслана Анатоліївна*

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СІМ'Ї ТА КОЛЕДЖУ В ІНТЕРЕСАХ  
ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ..... 198**

*Мороз Ірина Михайлівна*

**ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ БЕЗКОНФЛІКТНОГО СПІЛКУВАННЯ  
ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ  
ОСВІТИ ..... 205**

*Мороз Ірина Михайлівна, Манукян Вікторія Сергіївна*

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ УЧАСНИКІВ  
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ПОСТТРАВМАТИЧНИМ СТРЕСОВИМ  
РОЗЛАДОМ В УМОВАХ ВІЙНИ ..... 210**

*Меленець Ірина Олексіївна*

**ПАРТНЕРСТВО ПЕДАГОГІВ, СТУДЕНТСЬКОГО  
САМОВРЯДУВАННЯ ТА БАТЬКОВСЬКОЇ ГРОМАДЬКОСТІ –  
ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ..... 215**

*Нестерчук Василь Васильович*

**ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ В СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЦІ ..... 220**

*Ніжегородцев Владислав Олександрович, Тихонова Єлизавета Віталіївна*

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ  
ЦИФРОВОЇ ТОРГІВЛІ ..... 224**

*Озерова Ольга Анатоліївна, Клименко Тарас Андрійович*

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВНЗ  
ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ ..... 227**

*Омельяненко Марина Максимівна*

**ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-  
МОДЕЛЕЙ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ БУДІВЕЛЬНОГО  
ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ ..... 233**

*Онишко Роман*

**ПРОВЕДЕННЯ БУДІВЕЛЬНО-МОНТАЖНИХ РОБІТ У СФЕРІ  
ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ ..... 236**

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ  
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ  
В КОНТЕКСТІ  
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

Збірник матеріалів

V Міжнародної конференції

До 20-річчя з дня створення  
кафедри професійної освіти  
КНУБА

(Київ, 17 листопада 2022 року)

Формат 60×84 1/16. Тираж 100 пр. Ум. друк. арк. 27,5. Зам. № 1188.

Видавець і виготовлювач ТОВ «ЦП «КОМПРИНТ»

03150, Київ, вул. Предславинська, 28

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру  
суб'єкта видавничої справи ДК № 4131 від 04.08.2011 р.